# Ιερό θήλυ

# Στο υπόγειο του “Τεχνουργείου”

## Σάββας Πατσαλίδης

☆

**Προσθέστε άλλο ένα θεατρικό υπόγειο στα ήδη υπάρχοντα: το “Τεχνουργείο”, επί της οδού Αγίου Δημητρίου. Πολύ όμορφο εσωτερικά και με πάρα πολλές δυνατότητες. Το κατά πόσο θα γίνει άλλος ένας πόλος έλξης των φίλων του θεάτρου, θα εξαρτηθεί από τις επιλογές και τις προτάσεις αυτών που έχουν αναλάβει τη λειτουργία του. Οι κατασκευές από μόνες τους, όσο καλές και να 'ναι, δεν κάνουν θέατρο.**

Για την ώρα, στη σκηνή του φιλοξενείται “**Το ιερό θήλυ”**, περφόρμανς που υπογράφει η Νάντια Ευαγγελινού, η οποία, από τότε που ολοκλήρωσε το διδακτορικό της—με θέμα “Γυναίκες συγγραφείς του νεοελληνικού θεάτρου”—δοκιμάζει τις αντοχές των φιλολογικών και θεωρητικών της ευρημάτων επάνω στη σκηνή, αναλαμβάνοντας η ίδια και την επιμέλεια των κειμένων και τη σκηνοθεσία τους.

Δύσκολο, σίγουρα, το πέρασμα από τη σελίδα στο σανίδι. Κι η Ευαγγελινού, μολονότι διαβασμένη και φιλότιμη, δεν έπεισε ακόμη ότι έχει καταφέρει να “τιθασσεύσει” τη φιλόλογο που κρύβει μέσα της, μ' αποτέλεσμα να παρασύρεται σε λύσεις θεατρικά επίφοβες, που μάλλον αδικούν παρά δικαιώνουν τις, κατα τ' άλλα, πολύ ενδιαφέρουσες ιδέες της, τις οποίες, ειρήσθω εν παρόδω, έχει άμεση ανάγκη το θέατρό μας, το οποίο, αν και πολύ πλούσιο σε παραγωγές, δεν δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη γυναίκα, είτε ως θέμα είτε ως γραφή. Φαίνεται ν' αγνοεί ότι, αυτή τη στιγμή, ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της διεθνούς πρωτοπορίας οφείλεται στις γυναίκες. Άρα, απόλυτα θετική και χρήσιμη η παρέμβαση της Ευαγγελινού.

Και τώρα στο προκείμενο. “**Το ιερό θήλυ**”, είναι μία συρραφή κειμένων που δηλώνει εξαρχής τις προθέσεις της. Στόχος η αποδόμηση της “κεντρωμένης” αφήγησης και η αντικατάστασή της από πολλές αφηγήσεις, με πολλά κέντρα και πολλές γυναίκες. Ως εδώ, καλά, και κάπως θεωρητικά. Τα προβλήματα αρχίζουν όταν φτάνει η στιγμή οι προθέσεις να ζωντανέψουν στη σκηνή. Πώς γίνεται καλό θέατρο αυτός ο κατακερματισμός του ουσιοκρατικού “εγώ”, αυτή η απόρριψη της γραμμικής διάταξης των πραγμάτων, με το αναπόφευκτο τέλος; Πώς φτάνει κανείς σ' ένα γυναικείο φύλο

“αταξινόμητο” και “ακατανόητο” από τον κατεστημένο λόγο; Που σημαίνει πως μαζί με όλα τ' άλλα, βασικός πρωταγωνιστής, που οπωσδήποτε πρέπει να “σκηνοθετηθεί”, είναι και το “βλέμμα” του κατεστημένου, το οποίο έχει μία συγκεκριμένη αντίληψη περί γυναίκας (και του ρόλου της). Δεν το είδαμε αυτό. Είδαμε απλώς, μία γενικότερη αμηχανία ελέγχου της κυκλοφορίας των σημείων, η οποία προσπαθούσε να κρυφτεί πίσω από μία μάλλον άκαιρη (αισθητικά) “πολεμική” κραυγή.

Η σκηνοθεσία θα 'πρεπε να λάβει υπόψη της ότι, η αντιπαραθετική λογική του φεμινιστικού λόγου έχει ξεπεραστεί εδώ και 15 τουλάχιστον χρόνια, αφού πρώτα κατάφερε, με τις ακραίες του θέσεις και τις ευνουχιστικές του διαθέσεις, να διώξει από τις τάξεις του κινήματος της περισσότερες γυναίκες. Τα τελευταία χρόνια, η προσπάθεια στρέφεται πιο πολύ στην εξέταση των μηχανισμών αναπαράστασης και στην ανάπτυξη ενός εναλλακτικού σκηνικού γκέστους που θα επιτρέψει στις γυναίκες να διαμορφώσουν μιαν άλλη σκηνική παρουσία, έξω από τα οικεία ιδεολογήματα και, συνεπώς, δυσνόητη στις καθιερωμένες διαδικασίες πρόσληψης. Εξού και το μεγάλο ενδιαφέρον για τον Μπρεχτ και την τεχνική του “παραξενίσματος”.

Δε λέω ότι η Ευαγγελινού αγνόησε την ανάγκη της ανατρεπτικής φόρμας. Αντιθέτως, διείδε την αναγκαιότητά της, γι' αυτό και έκανε κάποιες διστακτικές προσπάθειες να χαλαρώσει τα αυστηρά περιγράμματα και να ενισχύσει τις διαδραστικές προοπτικές. Δεν είχε, ωστόσο, τις βαθιά θεατρικές λύσεις για να παίξει με τις σχέσεις παράστασης και αναπαράστασης, σελίδας και σκηνής, παραγωγής και πρόσληψης. Όπως χειρίστηκε το υλικό της, φαινόταν ότι υπήρχε χάσμα ανάμεσα στη φόρμα και το περιεχόμενο (το ένα έδειχνε να μην πηγάζει από το άλλο, αλλά να επικολλάται σ' αυτό ως ξένο σώμα). Υπήρχε, δηλαδή, μία άβολη συγκατοίκηση του συναισθηματικού, του εγκεφαλικού, του βιωματικού και του δραματικού/θεατρικού.

Πίσω από το ποδοβολητό των οπτικο-ακοστικών ερεθισμάτων έλειπε ο μαθηματικός νους, που θα μπορούσε να επιβάλει μία εικόνα τάξης στην εντέχνως υποκινούμενη σκηνική αταξία. Χωρίς αυτόν, το όλο εγχείρημα έδειχνε σαν μία άναρχη διαδήλωση φεμινιστριών της δεκαετίας του 1970, με τη γροθιά υψωμένη και το σουτιέν ανά χείρας.

Τέλος, λάθος επιλογή η συνεχής ζωντανή μουσική υπόκρουση. Επισκίαζε το λόγο, που άξιζε να φτάσει σ' εμάς χωρίς διαμεσολάβηση. Είχε πολλά ενδιαφέροντα να μας πει, κι ας είχαν πρόβλημα άρθρωσης οι ηθοποιοί, οι οποίοι, ούτως ή άλλως, είναι άδικο να κριθούν με την αυστηρότητα που κρίνεται ένας επαγγελματίας, γιατί, από ό,τι γνωρίζω,

δεν είναι (οι περισσότεροι, τουλάχιστον) επαγγελματίες. Αν τους δούμε, λοιπόν, γι' αυτό που είναι και γι' αυτό που προσπάθησαν να επιτύχουν, νομίζω πως κατέθεσαν φιλότιμο, ευαισθησίες και ενθουσιασμό. Πίστεψαν στη δουλειά που τους ανατέθηκε, και τη στήριξαν στο μέτρο των δυνατοτήτων τους.

Παρ' όλες τις αδυναμίες της, ήταν μια έντιμη προσπάθεια, γύρω από ένα θέμα που δεν βλέπουμε συχνά, γι' αυτό και αξίζει να έχουμε και κάποια συνέχεια.

***Αγγελιοφόρος της Κυριακής***

**5 Οκτωβρίου 2003**